

Sygn. akt III CSK 193/07

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Gminy K.

przeciwko Towarzystwu Handlowemu (...) S.A. w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 17 stycznia 2008 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 stycznia 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną; zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Nakazem zapłaty Sąd Okręgowy nakazał stronie pozwanej – Towarzystwu Handlowemu S.A., aby zapłaciła powódce Gminie K. kwotę 357.279,34 zł z odsetkami. Powódka dochodziła tej kwoty na podstawie weksla, wystawionego przez wystawcę dla zabezpieczenia należności czynszowych i innych, wynikających z umowy najmu lokalu użytkowego, która łączyła powódkę (jako współwłaściciela) z stroną pozwaną. Dochodzona kwota została ograniczona do części zaległości czynszowych, które

odpowiadały wysokości udziału powódki we własności nieruchomości zabudowanej budynkiem.

W wyniku wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty przez stronę pozwaną Sąd Okręgowy uchylił nakaz i powództwo oddalił, dokonując następujących ustaleń faktycznych.

W dniu 3 sierpnia 1998 r. powódka (jako współwłaściciel) zawarła z poprzednikiem strony pozwanej umowę najmu lokalu użytkowego. Strony określiły wysokość i sposób zapłaty czynszu. Pozwana spółka wystawiła w dniu 8 września 1998 r. weksel *in blanco* wraz z deklaracją wekslową. Weksel ten miał zabezpieczać należności z tytułu czynszu i kar umownych zastrzeżonych na wypadek opóźnienia w wydaniu przedmiotu najmu. Pozwana od listopada 1999 r. zalegała z zapłatą czynszu, umowa jej została wypowiedziana i w czerwcu 2001 r. lokal został wydany powódce. W piśmie z dnia 6 listopada 2001 r. pozwana przyznała, że zalega z zapłatą czynszu za najem lokalu. Strona powodowa wypełniła weksel na kwotę 605.775,07 r. i oznaczyła termin płatności na 8 września 1998 r.

Sąd Okręgowy stwierdził, że weksel został wystawiony dla zabezpieczenia roszczeń z tytułu czynszu najmu, kar umownych i odsetek za opóźnienie w zapłacie należności czynszowych. Zaległości czynszowe powódki obejmują okres od listopada 1999 r. do czerwca 2001 r. Data wystawienia weksla była prawidłowa. Nie uległo przedawnieniu roszczenie ze stosunku podstawowego, ponieważ w piśmie z dnia 6 października 2001 r. pozwana złożyła oświadczenie woli mające charakter uznania roszczenia przysługującego powódce. Weksel został jednak wypełniony wadliwie w związku z wpisaniem w nim kwoty niezgodnej z faktyczną zaległością pozwaną wobec powódki. Nieprawidłowo bowiem została określona suma wekslowa ujawniona na wekslu. W ocenie tego Sądu, w razie wypełnienia weksla *in blanco* przez posiadacza (remitenta) niezgodnie z upoważnieniem nie powstaje zobowiązanie wekslowe wystawcy weksla. Nie było podstaw do przyjęcia ograniczenia zakresu odpowiedzialności wekslowej wystawcy weksla do granic wyznaczonych porozumieniem, ponieważ powódka nie zgłosiła żadnych wniosków pozwalających na weryfikację sposobu obliczenia sumy wekslowej.

Rozpoznając apelację strony powodowej, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że utrzymał nakaz zapłaty w mocy w zakresie zobowiązującym pozwaną Towarzystwo Handlowe do zapłacenia powódce – Gminie K. kwoty 229.756,63 zł i oddalił apelację w pozostałym zakresie. Sąd ten podzielił ustalenia faktyczne Sądu

Okręgowego. Wziął dodatkowo pod uwagę pismo z dnia 6 października 2001 r. i porozumienie z dnia 19 czerwca 2001 r. Stwierdził, że wystawiony weksel *in blanco* zabezpieczał m.in. należności czynszowe. Opowiedział się za stanowiskiem, zgodnie z którym wypełnienie weksla *in blanco* niezgodnie z porozumieniem wekslowym ma ten skutek, że dłużnik wekslowy odpowiada z weksla w takich granicach, w jakich odpowiadałby w razie prawidłowego wypełnienia weksla. Ciężar wykazania okoliczności powoływanych dla uzasadnienia zarzutu z art. 10 prawa wekslowego spoczywa na podmiocie podnoszącym ten zarzut (pozwanym). Od powoda należy jednak oczekiwać tego, że po podniesieniu zarzutu wypełnienia weksla *in blanco* niezgodnie z porozumieniem wskaże on, jakie wierzytelności i z jakiego stosunku podstawowego składają się na sumę wekslową.

Sąd Apelacyjny przyjął, że roszczenie o zapłatę należności czynszowych zostało uznane (co do zasady i wysokości) przez pozwanego (w piśmie z dnia 6 października 2001 r.). Pozwana w zarzutach od nakazu zapłaty nie powołała się na jakiegokolwiek okoliczności, które mogłyby usprawiedliwiać wniosek, że powódka wadliwie obliczyła wysokość należności czynszowej.

W skardze kasacyjnej strona pozwana podnosiła zarzuty naruszenia art. 10 prawa wekslowego, art. 6 k.c. i art. 65 k.c. Wnosiła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w części objętej zaskarżeniem, tj. w części, w jakiej Sąd Okręgowy utrzymał nakaz zapłaty obejmujący sumę 229.756,63 zł i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie – o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie apelacji strony powodowej w zakresie, w jakim została ona uwzględniona.

Według Prokuratora Generalnego, skarga kasacyjna strony pozwanej powinna być oddalona (stanowisko z dnia 3 grudnia 2007 r.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Nie można podzielić zarzutu strony pozwanej (wystawcy weksla), że Sąd Apelacyjny bezpodstawnie uznał istnienie odpowiedzialności wekslowej wystawcy weksla *in blanco* mimo wypełnienia tego weksla przez posiadacza (remitenta) niezgodnie z porozumieniem wekslowym.

Z dokonanych ustaleń faktycznym wynika, że remitent (współwynajmujący lokal użytkowy) wypełnił weksel *in blanco* kwotą, która nie odpowiadała wysokości zadłużenia wystawcy weksla z tytułu istniejącego między stronami stosunku najmu lokalu użytkowego (stosunku podstawowego). Zadłużenie to obejmowało bowiem jedynie

należności czynszowe od listopada 1999 r. do czerwca 2001 r. w wysokości 229.756,63 zł. Taka niezgodność stanowi wprawdzie naruszenie postanowień porozumienia wekslowego, ale nie może – jak sugeruje strona skarżąca – powodować skutku w postaci niepowstania (wyłączenia) odpowiedzialności wekslowej wystawcy weksla wobec posiadacza weksla. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono trafne i przekonywająco umotywowane stanowisko, zgodnie z którym, uzupełnienie weksla przez posiadacza weksla (remitenta) o kwotę wyższą niż kwota, na której wpisanie pozwalało porozumienie wekslowe, nie powoduje skutku w postaci niepowstania zobowiązania wekslowego wystawcy weksla. Zobowiązanie to ulega natomiast odpowiedniemu zredukowaniu do wysokości kwoty mieszczącej się w upoważnieniu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2001 r., II CKN 25/00, OSNC 2001, nr 7/8, poz. 117; z dnia 9 grudnia 2004 r., II CK 170/04, nieopubl., OSNC 2007, nr 4, poz. 59). Jeżeli z deklaracji wekslowej wynikało to, że wystawiony weksel in blanco służył do zabezpieczenia m.in. należności czynszowych wynikających z umowy najmu łączącej strony, to umieszczenie na nim sumy wekslowej wyższej niż wynosiło rzeczywiste zadłużenie wystawcy wynikające ze stosunku najmu, oznacza w istocie tzw. częściową niezgodność tej sumy z porozumieniem wekslowym. Przyjęcie w takiej sytuacji skutku w postaci niepowstania odpowiedzialności wystawcy w ogóle przeczyłoby z pewnością gwarancyjnej funkcji weksla in blanco (por. np. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2001, II CKN 25/00). Z funkcją tą skorelowany zostaje natomiast skutek w postaci tzw. redukcji zakresu odpowiedzialności wekslowej wystawcy do granic, w których treść weksla (suma wekslowa) odpowiada zadłużeniu wystawcy ze stosunku podstawowego. W tym bowiem zakresie weksel został wypełniony zgodnie z porozumieniem wekslowym (art. 10 prawa wekslowego).

Nieporozumieniem jest twierdzenie skarżącego, że jakiegokolwiek wypełnienie weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym „czyni weksel nieważnym, a zobowiązanie wekslowe w ogóle nie powstaje”. Weksel in blanco, wypełniony niezgodnie z porozumieniem wekslowym, przy czym w sposób odpowiadający jego przesłankom formalnym sformułowanym w art. 1 lub 101 prawa wekslowego, jest uważany jednak za weksel (weksel ważny) w rozumieniu tych przepisów. Czym innym jest zatem nieważność weksla, a czym innym – niepowstanie odpowiedzialności osoby podpisanej na wekslu (dłużnika wekslowego) w określonych okolicznościach.

2. Strona skarżąca kwestionuje ocenę Sądu Apelacyjnego, że doszło do uznania roszczenia o zapłatę należności czynszowych co do zasady i wysokości. Według strony

skarżącej, intencją wystawcy weksla (wyrażoną w piśmie z dnia 6 października 2001 r. i w porozumieniu z dnia 19 czerwca 2001 r.) nie było uznanie roszczenia współwynajmującego w wysokości 229.756,63 zł, a jedynie – wskazanie, że „zadłużenie z tytułu czynszu istnieje, jednak z uwagi na poniesione nakłady i wydatki oraz pozostawione w (...) lokalu nieruchomości kwota ta jest niedookreślona” (s. 3 skargi kasacyjnej). Można zatem przyjąć, że skarżąca sugeruje co najwyżej fakt uznania roszczenia współwynajmującego jedynie co do zasady.

Treść wspomnianych dokumentów, a zwłaszcza pisma z dnia 6 października 2001 r., może tworzyć wystarczającą podstawę do przyjęcia, że wystawca weksla uznał roszczenie powoda obejmujące należności czynszowe zarówno co do zasady, jak i ich wysokości (stwierdzenie zaległości czynszowych, wyrażenie woli zapłaty z odpowiednimi, stanowczo sformułowanymi propozycjami uregulowania długu, podanie sumy zadłużenia z sugestią zaliczenia także kaucji na poczet zadłużenia). Z ustaleń Sądu Apelacyjnego wynika to, że po potrąceniu wspomnianej kaucji wysokość zadłużenia strony pozwanej wobec powoda wynosiło 229.756,63 zł. Jeżeli zdaniem strony skarżącej, rozmiar jej zadłużenia wobec powoda nie został ostatecznie określony, bowiem – jak utrzymuje – w lokalu pozostawiono ruchomości, a ponadto poniesiono nakłady i wydatki związane z eksploatacją lokalu, to należało stwierdzić, że strona skarżąca (najemca) nie powołuje się jednak na odpowiednie zdarzenia prawne, które mogłyby powodować zmniejszenie zadłużenia z tytułu czynszu wobec wynajmującego. Współwynajmujący dochodził od wystawcy czynszu, należność ta została uznana przez wystawcę weksla (co do zasady i jej rozmiaru), toteż twierdzenie o nieokreślonym co do zakresu zadłużeniu wystawcy nie może być uznane za uzasadnione.

3. Eksponując zarzut naruszenia art. 6 k.c., strona skarżąca stara się przypisać zasadnicze znaczenie stwierdzeniu Sądu Apelacyjnego, w którym Sąd ten ogólnie stwierdził, że „od powoda należy (...) oczekiwać tego, że po podniesieniu zarzutu wypełnienia weksla *in blanco* niezgodnie z porozumieniem wskaże on, jakie wierzytelności i z jakiego stosunku podstawowego składają się na stronę wekslową”. Ze stwierdzenia tego strona skarżąca wyciąga wniosek, że podniesienie przez wystawcę weksla zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym powoduje przejście ciężaru dowodu na stronę powodową (posiadacza weksla) m.in. co do wykazania zasadności wysokości sumy wekslowej umieszczonej na wekslu (wysokości wierzytelności ze stosunku podstawowego). Sugestia taka jest nieuzasadniona z następujących powodów.

Po pierwsze, nie można podzielić stanowiska, że podniesienie przez wystawcę weksla *in blanco* zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym (w zakresie dotyczącym rozmiaru zadłużenia wystawcy ze stosunku podstawowego) powoduje przerzucenie ciężaru dowodu na posiadacza weksla (remitenta) w tym sensie, iż powinien go obciążać dowód wykazania istnienia i rozmiaru zadłużenia z tego stosunku. W takiej sytuacji rozkład ciężaru dowodu pozostaje bez zmian, na wystawcy weksla *in blanco* ciąży dowód wykazania nieistnienia wierzytelności wystawcy i to w zakresie wskazanym na wekslu. Dzieje się tak wówczas, gdy zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym (tzw. zarzut częściowej niezgodności) powiedzie się wystawcy i doprowadzi on do zredukowania rozmiaru własnej odpowiedzialności wekslowej (jak w rozpoznawanej sprawie). Zob. podobnie np. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2006 r., V CSK 70/06.

Po drugie, wbrew zarzutom kasacyjnym strony skarżącej Sąd Apelacyjny trafnie przyjął uznanie roszczenia powoda przez stronę pozwaną (co do zasady i rozmiaru roszczenia). Uznana kwota należności czynszowych nie mogła być zatem skutecznie kwestionowana przez pozwanego, skoro jednym z podstawowych skutków uznania roszczenia jest przerzucenie na uznającego ciężaru wykazania tego, że dług uznany w ogóle nie istnieje lub istnieje w kwocie innej niż objęta uznaniem. Ciężar wykazania nieistnienia należności umieszczonej na wekslu (także po jej zredukowaniu) nie został zatem przeniesiony na stronę powodową, a ponadto został jak gdyby wzmocniony uznaniem roszczenia przez wystawcę weksla.

Po trzecie, strona pozwana wykazała jednak to, że na podstawie wystawionego i następnie uzupełnionego weksla wierzyciel wekslowy mógł dochodzić tylko kwoty należności czynszowych przysługujących współwynajmującemu i objętych uznaniem. Odpowiedzialność wekslowa wystawcy nie zaktualizowała się zatem w odniesieniu do należności odsetkowych i innych ujętych w pierwotnie oznaczonej sumie wekslowej.

Prezentowane wywody prowadzą do wniosku, że nietrafne okazały się zarzuty naruszenia art. 10 prawa wekslowego, art. 6 k.c. i art. 65 k.c. W tej sytuacji należało oddalić skargę kasacyjną strony pozwanej jako nieuzasadnioną (art. 398¹⁴ k.p.c.).